

Зімакова Л. В.

Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка

«ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ КОНСТРУКТОР» – ДІЛОВА ГРА НА ФОРМУВАННЯ ПРОЕКТНО-ПРОГНОСТИЧНИХ УМІНЬ У МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО

У статті розглянуто проблему формування проектно-прогностичних умінь у професійно-мовленнєвій підготовці майбутніх вихователів дітей дошкільного віку. Автором запропоновано навчати студентів планування навчально-мовленнєвої діяльності у ЗДО за допомогою ділової гри «Лінгводидактичний конструктор». Подібний інноваційний педагогічний конструктор дозволить викладачам дошкільної лінгводидактики легко та ефективно навчати майбутніх вихователів складати конспекти занять з розвитку мовлення, розвине у них педагогічне мислення та уяву, закріпить теоретичні знання з педагогічних дисциплін.

Ключові слова: майбутній вихователь дітей дошкільного віку, професійно-мовленнєва підготовка, дошкільна лінгводидактика, проектно-прогностичні уміння, ділова гра, лінгводидактичний конструктор, план-конспект, заняття з розвитку мовлення, дитина дошкільного віку.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Важливим напрямом загальної професійної підготовки бакалаврів спеціальності 012 Дошкільна освіта є формування професійно-мовленнєвої готовності до навчання дітей рідної мови, тобто формування системи сформованих професійно-мовленнєвих знань, умінь і навичок та комплексу особливих індивідуально-психологічних властивостей особистості [1, с.20-21]. А. Богуш до системи компонентів професійно-мовленнєвої готовності відносить проектно-прогностичні знання, уміння та навички, тобто здатність планувати різні види роботи з розвитку мовлення та навчання мови дітей дошкільного віку. Майбутній вихователь дітей дошкільного віку, готуючись у закладі вищої освіти до практичної діяльності, повинен оволодіти уміннями планувати роботу з розвитку мовлення у різних вікових групах, з дітьми різного рівня мовленнєвого розвитку, з дітьми різних категорій і за різних соціальних умов (обдаровані діти, діти з тимчасовими затримками мовленнєвого розвитку, з мовленнєвими вадами, або, які виховуються в закладах дошкільної освіти різного типу – у дитячих будинках та будинках немовлят, у сім'ї) [1, с. 20].

Аналіз останніх досліджень. Серед останніх соціальних та науково-практичних досліджень актуальним питанням вищої освіти є практична підготовка студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта (А. Богуш, Н. Гавриш, К. Крутій, Г. Беленька та інші). Багато теоретиків і практиків професійної освіти досліджують проблему

вибору доцільних форм та методів формування у майбутніх фахівців дошкільної освіти практичних умінь: вміння застосовувати на практиці основні положення методичної науки про навчання дітей мови; вміння планувати майбутню навчально-мовленнєву діяльність у ЗДО; вміння оцінювати та коригувати мовленнєвий розвиток дітей від народження до досягнення ними 6-7 річного віку тощо. Сучасна педагогіка вищої школи (Л. Артемова, Л. Загородня та інші) пропонує використовувати інтерактивні та практико-ігрові методи, коопероване навчання тощо.

Мета статті – висвітлити особливості навчання майбутніх вихователів дітей дошкільного віку за допомогою гри «Лінгводидактичний конструктор».

Виклад основного матеріалу. Одним із результатів професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх вихователів є вміння складати конспект заняття з розвитку мовлення дітей у ЗДО. Воно формується впродовж вивчення навчальної дисципліни «Дошкільна лінгводидактика». Дошкільна лінгводидактика (методика навчання мови) – це педагогічна галузь науки, що вивчає закономірності розвитку мовлення дітей на різних вікових етапах; специфіку педагогічної діяльності, спрямованої на формування мовленнєвих навичок у дітей; засоби, форми, методи і прийоми навчання дітей мови (рідної, іноземної), що відображає і лінгвістичні, і педагогічні аспекти сучасного стану науки [1, с. 18].

Завдання з навчання мови дошкільників є центральним і домінуючим у ЗДО, тому вітчизняні вчені А. Богуш, Н. Гавриш, К. Крутій [1; 2; 3] та закордонні науковці О. Ушакова, Є. Струніна виокремлюють заняття як основну форму організації роботи з розвитку мовлення дітей. Це зумовлено й тим, що складні мовленнєві уміння необхідно формувати в організованій діяльності вихователя і дітей, що відбувається в оптимальний для інтелектуального навантаження час, методично правильно, цілеспрямовано та упорядковано, із врахуванням сучасних педагогічних підходів (особистісно-орієнтованого, комплексного, комунікативного, інтегрованого тощо) та вимог програми, що відповідають базисній характеристиці мовлення дошкільників.

У дошкільній лінгводидактиці для навчання студентів складати конспекти заняття використовуються традиційні словесні та практичні методи: зразок конспекту в підручнику та методичних рекомендаціях, аналіз конспекту заняття з визначенням методів і прийомів навчання мови [1, с. 577], завдання продовжити конспект тематичного заняття [1, с. 450], розробка конспекту заняття за темою, за художнім твором, за дидактичною метою тощо.

Ми пропонуємо у навчанні студентів складати конспект заняття з розвитку мовлення використовувати ігровий метод – «Лінгводидактичний конструктор» (*авт.*). Мета гри «Лінгводидактичний

конструктор» – закріпити у майбутніх вихователів знання завдань та змісту навчально-мовленнєвої діяльності вихователя у ЗДО, основних методів та прийомів навчання мови та розвитку мовлення, навчити komponувати їх у ході заняття в залежності від вікової групи, етапу навчання, вимог програми, дидактичної мети, кількості дітей, їх індивідуальних особливостей тощо; розвивати аналітико-синтетичні здібності, педагогічну уяву, мовлення тощо; виховувати толерантність, відповідальність тощо.

Матеріал: 5 кишень «Нормативні дані», «Звукова культура», «Словник», «Граматична будова», «Зв'язне мовлення»; у кожній кишені смужки з назвами методів та прийомів відповідних мовленнєвих завдань.

Хід гри: студент отримує різні за характером пізнавальної діяльності (пояснювальні, репродуктивні, проблемні, частково-пошукові тощо) завдання скласти (сконструювати) план-конспект із смужок-назв методів та прийомів.

Наведемо приклад завдання репродуктивного характеру: за зразком розгорнутого конспекту мовленнєвого заняття в підручнику або методичних рекомендаціях (збірці конспектів) скласти план-конспект. Це завдання дозволить закріпити у студентів знання навчально-мовленнєвих методів та прийомів, сприятиме розвитку педагогічного мислення, зокрема аналізу, синтезу та узагальненню.

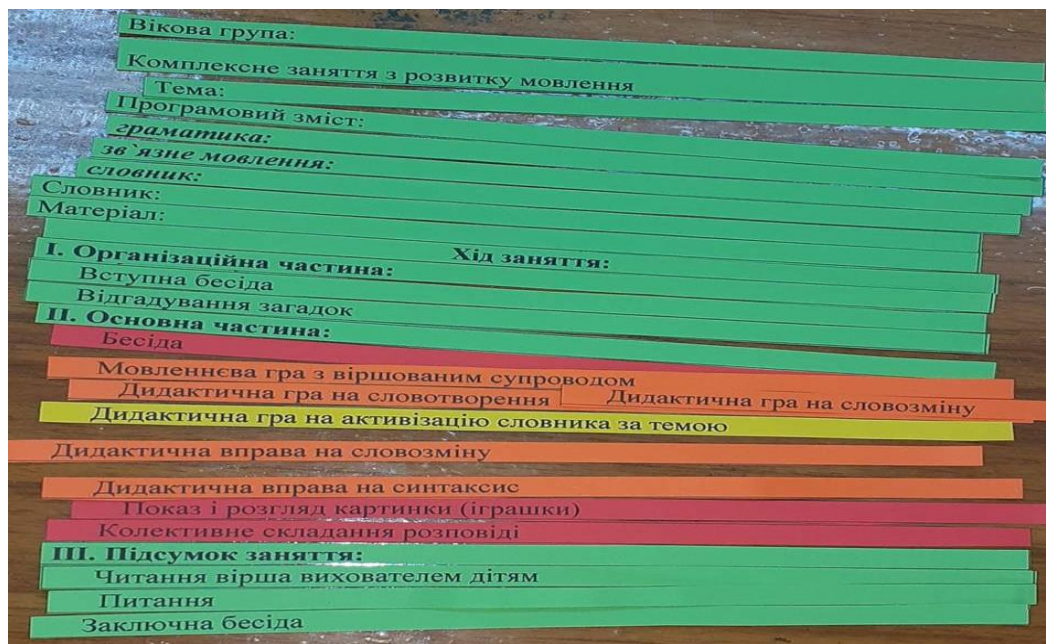

Фото 1. План-конспект, укладений студенткою третього курсу за «Лінгводидактичним конструктором»

Висвітливо завдання проблемного характеру: викладач формулює тему або навчально-мовленнєву мету заняття з розвитку мовлення у ЗДО, або навчально-мовленнєву ситуацію у віковій групі дітей з певними мовленнєвими проблемами. Після цього сам її розв'язує, але при цьому демонструє шлях розв'язання через

складання плану-кошпекту заняття за допомогою послідовно викладених смужок-назв методів та прийомів.

Ми розробили приклади завдань проблемного характеру зі складання плану-кошпекту заняття з розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Наведемо їх приклади:

1. Діти середньої групи «Ромашка» у повсякденному житті не характеризують предмети навколишнього середовища за формою, кольором, величиною, кількістю та функціональним призначенням. Доберіть усі можливі педагогічні засоби на закріплення знань дітей про осінній одяг, умінь описувати його, узгоджувати числівники з іменниками у множині в родовому відмінку. Деякі діти середньої групи під час розповідання вірша вдихають майже перед кожним словом, навіть посередині слова. Складається враження, що дитина захлинається, ковтає закінчення слів, невиразно читає вірш. Поясніть причину цього фізіологічного та мовленнєвого явища. Доберіть систему вправ на усунення цього недоліку та змоделюйте його. Розробіть кошпект комплексного заняття, на якому б вирішувалася викладена вище лінгводидактична проблема.
2. У деяких дітей другої молодшої групи спостерігається нечітка вимова звуків у словах. Поясніть причину цього мовленнєвого явища. Доберіть та змоделюйте систему артикуляційних вправ на розвиток м'язів мовленнєвого апарату. Розробіть кошпект тематичного заняття зі звукової культури, який би включав розроблену вами артикуляційну гімнастику.

Також ми розробили частково-пошукові завдання зі складання кошпекту заняття за «Лінгводидактичним конструктором», при яких викладач організовує участь слухачів у розкритті тих чи інших навчально-мовленнєвих проблем, що вивчаються. Студент встановлює причини цих проблем, висуває гіпотези, обґрунтовує їх, пропонує шляхи її вирішення, формулює лінгводидактичні завдання за педагогічною ситуацією, добирає тип та вид заняття, методи та прийоми розвитку мовлення дітей дошкільного віку, складає план-кошпект. А саме:

1. Діти першої молодшої групи (третього року життя) вивчили назви іграшок. Доберіть усі можливі педагогічні засоби на закріплення назв п'яти іграшок (котика, собачки, ведмедика, зайчика, поросятка). Використайте з цією метою твори художньої літератури. Розробіть план-кошпект заняття.
2. Діти середньої групи плутають узагальнюючі поняття «овочі», «фрукти», «посуд», «іграшки», «одяг». Доберіть усі можливі педагогічні засоби з картинками на закріплення уміння визначати предмети, що входять до цих узагальнюючих понять, називати їх одним словом. Розробіть за цим навчально-мовленнєвим завданням план-кошпект тематичного заняття зі словникової роботи.

3. Діти середньої групи вже ознайомлені зі змістом багатьох народних казок та ілюстраціями до них. Доберіть та змоделюйте дидактичну гру на закріплення знань дітей про зміст художніх творів, уміння стисло переказувати за ілюстрацією до казки. Складіть план-конспект заняття з переказу однієї з казок за ілюстраціями, використовуючи «Лінгводидактичний конструктор».
4. Діти старшої групи ознайомлені зі змістом багатьох народних та авторських казок (О. Іваненко «Бурулька», І. Франка «Лисичка і журавель», Г. Андерсена «Дюймовочка», Шарля Перро «Хлопчик-мізинчик»). Доберіть та змоделюйте дидактичну гру на розвиток у дітей уміння складати творчі розповіді за змістом відомих казок. Укладіть план-конспект заняття для старшої групи з навчання дітей складати творчі розповіді.
5. Діти молодшої групи плутаються у вживанні прийменників. Доберіть та змоделюйте дидактичну гру на вживання прийменників. Розробіть план-конспект комплексного заняття з розвитку мовлення, частиною якого буде згадане вище завдання з «Граматичної будови». Продемонструйте його, використавши «Лінгводидактичний конструктор».
6. Діти старшого дошкільного віку важко змовляються на гру. Поясніть психологічну, лінгвістичну та лінгводидактичну причину цієї проблеми. Доберіть систему заходів з усунення цієї проблеми упродовж цілого року навчання. Розробіть план-конспект тематичного заняття з розвитку зв'язного мовлення на усунення комунікативно-мовленнєвої проблеми у дітей старшої групи (відсутність умінь складати тексти-пояснення до гри та домовлятися у розподілі ролей).

Фото 2. Студентка третього курсу складає презентує план-конспект за «Лінгводидактичним конспектом»

7. Діти другої молодшої групи відповідають на питання словами, іноді фразами. Доберіть усі можливі педагогічні засоби, які б сприяли розвитку розмовного мовлення дітей, вчили їх будувати розповідні прості речення, правильно сполучати слова в реченні, вживати різні частини мови, іменники, дієслова, прийменники. Складіть план-конспект комплексного заняття, що мало б згадані вище навчально-мовленнєві завдання, використавши «Лінгводидактичний конструктор».

Студенти «конструюють» план-конспект заняття як індивідуально, так і групами з подальшим моделюванням заняття або його фрагментів; обґрунтовують доцільність добору методів, відповідність їх навчально-мовленнєвим завданням, що формулювалися у меті конспекту заняття; готують розгорнутий конспект заняття з представленням наочного матеріалу до нього.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, розроблена нами ділова дидактична гра на формування проектно-прогностичних умінь у майбутніх вихователів дітей дошкільного віку «Лінгводидактичний конструктор» дозволить ефективно здійснювати їх практичну підготовку до вирішення виробничих завдань. Подібна інноваційна розробка може бути використана у роботі методиста ЗДО із формування у молодих вихователів уміння складати конспекти заняття з розвитку мовлення. Перспективами нашої роботи є створення комп'ютерної гри для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта подібного змісту.

Список використаних джерел

1. *Дошкільна лінгводидактика: теорія та методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах : підручник. За ред. А.М. Богуш. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2015. 704 с.*
2. *Крутій К. Л. Сучасне заняття в дошкільному навчальному закладі: традиції та інновації? Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2009. 176 с.*
3. *Сучасне заняття в дошкільному закладі : навчально-методичний посібник. За ред. Н. В. Гавриш. Луганськ: Альма-матер, 2007. 496 с.*

УДК 37.015.31:008–055.52–053.5

**Іванова А. І.,
Манжелій Н. М.**

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г.Короленка*

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ БАТЬКІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті визначена сутність поняття «педагогічна культура батьків» як складника загальної культури, її компоненти, описані шляхи взаємодії ЗДО та сім'ї у формуванні педагогічної культури батьків дітей дошкільного віку.